

САЊА Т. МИЛАДИНОВИЋ¹

УЧИНИМО ИНКЛУЗИВНО ОБРАЗОВАЊЕ ДЕЛОТВОРНИМ

*Јасмина Ковачевић и Радомир Арсић,
„Методика рада са децом са сметњама
и тешкоћама у развоју у инклузији“,
Учиољески факултет у Призрену – Леојасавић,
Леојасавић 2017.*

*Деца су најскупоценији
дар и благо достојно
најљажљивије неће*

Ј. А. Коменски

Проблеми којима се аутори баве у овом уџбенику припадају питањима квалитета образовања деце са сметњама и потешкоћама у развоју како би се боље припремили за живот у коме ће њихове способности доћи до изражаја и бити од користи. Реч је, дакле, о једној вредној и занимљивој књизи са посебним сазнајним и образовним садржајима који се односе на свеобухватни педагошки рад с једним специфичним делом деље популације. Ова деца, подједнако као и сва друга, заслужују велику пажњу у образовању и развоју од свих појединаца и институција из њиховог

¹ sanjam80@live.com

Приказ је примљен 31. марта 2018, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 21. јуна 2018.

окружења, али и од свих осталих делова друштва чији су то задатак и обавеза.

Иако универзитетска настава подразумева и уважава виши ниво учења уз коришћење и примену изворне литературе и савремене образовне технологије, овај уџбеник има своје место и на универзитету, поготово у области инклузивне наставе. Писци уџбеника за дидактичко-методичку организацију наставног рада са децом која имају разне потешкоће у развоју и учењу имају за задатак да разреше многа питања и проблеме који произилазе из специфичности ове материје у односу на друге предмете који се изучавају на студијама учитељских (педагошких) факултета. Различити аутори ових уџбеника на многе начине и са различитим успехом покушавају решити актуелности инклузивног образовања тражећи најбоље начине за осмишљавање образовног система и модела који ће препознати, помоћи и уважити различитости потреба деце и обезбедити што је могуће више подршке у њиховом учењу и развоју у складу са нашим могућностима и условима. Један такав, рекли бисмо успешан покушај начинили су Јасмина Ковачевић и Радомир Арсић, као аутори овог веома вредног, значајног и корисног универзитетског уџбеника, путем систематизовања садржаја из области инклузивне наставе. Овај уџбеник намењен је да служи и помаже студентима учитељских факултета, учитељима и васпитачима, како би активним учењем трајно усвојили и са разумевањем уважили значај поштовања и уважавања различитости и индивидуалности сваког детета које се образује у редовној школи, али и за родитеље, социјалне раднике, па и за остале читаоце ове литературе.

Обим овог уџбеника је 256 страница формата В-5. Након Предговора, уџбеник је структуриран у 13 поглавља у којима се свеобухватно и методичко-методолошки доследно излажу актуелне теме инклузивног образовања, као и друга питања и проблеми из домена рада са децом која имају одређене сметње и тешкоће у развоју и оспособљавању за рад и живот у друштву. Затим, на крају уџбеника дат је списак релевантне и савремене литературе од 115 библиографских јединица и извод из Закона о основама система образовања и васпитања у деловима који се односе на инклузивно образовање. Након Предговора, на самом почетку овог штива, аутори посебну пажњу посвећују *инклузивном образовању* – од појма и дефиниције, увођења инклузије у образовни систем у Републици Србији, остваривања одређених права и врста додатне подршке, прилагођавања окружења до одређења и

истицања ових садржаја у међународним документима. Нарочиту пажњу посвећују потреби и значају *Индивидуалној образовној плану (ИОП)* са свим својим саставним елементима и процедурама и његовом доследном придржавању и спровођењу. Тако, поред осталог, аутори овде истичу, вероватно и три основне хипотезе које се односе на предмет разумевања ове проблематике (као и њихово перманентно потврђивање) и то: (1) да под термином „инклузија (који је настао од латинске речи *inclisio*, што значи: убрзање, обухватање, укључивање), се подразумева потпуно учешће у друштвеном животу свих особа, без обзира на пол, национално, верско и социо-економско порекло, способности и здравствено стање“; (2) да је „инклузија филозофија заснована на уверењу да сваки човек има право и могућности, без обзира на индивидуалне разлике“; и (3) да „инклузија означава стварање образовног система *по мери дејашта*, уз потпуно уважавање свих индивидуалности на чијој основи се и заснивају начела и *принципи рада*. Усмерена је на идентификацију и отклањање тешкоћа и препрека у реализацији процеса образовања, али и на што већу *партиципацију свих учесника* који посредно или непосредно утичу на реализацију процеса образовања“.

У том смислу, аутори дају и сопствену дефиницију овог појма и процеса, истичући да је „инклузија не само образовање (формално и неформално) већ начин живота, грађење заједнице која мења ставове, прихвата и цени различитости, виши ниво од интеграције, процес који траје у времену, модел у коме деца уче заједно у истим условима, где постоји социјална подршка која се пружа сваком детету коме је потребна, где сви уче о способностима и могућностима особа са сметњама и тешкоћама у развоју и где деца нису никада принуђена да живе одвојено од својих вршњака, породице и своје средине“. Што се тиче појма и процеса инклузије у образовању, аутори је, такође, дефинишу као „укључивање све деце у систем редовног образовања“. То је процес сталног учења и квалитетног учешћа свих ученика, али и оних који их кроз тај процес воде. Учешће подразумева „заједничко учење и сарадњу у којој се сваки ученик једнако примећује, прихвата и уважава, без обзира на било коју личну одлику“.

У другом поглављу ове књиге разматра се комплекс питања и проблема који се односе на *омејености, смејње и тешкоће*, као и на *јоседне јошреде у развоју*, како у свакодневном животу тако и у школи и у свакој другој образовној и друштвеној институцији са којима су у додиру (стварно и потенцијално) припадници ове по-

пулације (деца, ђаци и одрасли). Овде се, поред осталог, дају и ја-сна објашњења појмова којима се означавају особе са одговарајућим сметњама, тешкоћама или посебним потребама као што су: дефект, оштећења, поремећаји у развоју, специфичне сметње развоја, дисхармонија у развоју, инвалидност, хендикеп. То умно-гоме омогућава свим актерима ових појава и процеса да их, прво, правилно сагледају и разумеју, а онда да се у њима адекватно по-стављају и разрешавају проблеме. Централни делови, односно више поглавља, посвећени су готово свим познатим сметњама, поремећајима и тешкоћама у развоју деце са овим својствима и карактеристикама као што су: оштећења сензорних функција, интелектуална ометеност, поремећаји говора и језика, телесна инвалидност, поремећаји у понашању и друго. Притом, сваком од ових проблема посвећена је и адекватна пажња у теоријском, методичко-методолошком и практичном смислу, тако да пред-ставља добру основу за сагледавање и разрешавање (колико је то могуће) многих од проблема из домена постојеће проблематике.

Аутори су, с правом, подробно објаснили она питања која су од посебног значаја за студенте учитељских факултета, који ће се касније као будући просветни радници и педагози свакодневно сусретати и са овим назначеним проблемима у поглављу: „Тешкоће у учењу“. Образложени су одређени проблеми и тешкоће у дисфункцији централног нервног система, неуједначеност раста и развоја, неусклађеност између могућности (потенцијала) и постигнућа у читању, тешкоће у писању и памћењу, визуелне тешкоће, неуједначеност способности и друго.

Такође, занимљиви су и делови ове књиге који у посебним по-глављима говоре о феноменима псеудоретардације (лажне интелектуалне ометености), *лајтерализације* (која подразумева до-минацију једне мождане хемисфере која управља највишим људским функцијама, нпр. леворукост и друго), перцептивно-моторичке тешкоће (које се, пре свега, односе на отежану општу координацију и организацију покрета), што у знатној мери има утицаје и последице на васпитно-образовни рад, па и целокупан живот особа са овим својствима и карактеристикама.

Текст уџбеника вишеслојно је организован. Поред главне ли-није текста, присутна је и друга линија, која садржи додатна објашњења и допуне које су у функцији олакшавања, разумевања идеја изнетих у главној линији текста. Таква структура текста, тј. осмишљене и прегледно дате материје, омогућава читаоцу да уџбеник користи на различите начине и у различитим фазама

савладавања садржаја, а њена права вредност је у чињеници да презентовани текст испољава добар поредак, преглед излагања и јасну интерпретацију. То читаоцу пружа могућност да континуирано проверава колико је успешно усвојио садржај градива, јер се на крају сваког поглавља налазе резиме и истраживачки задаци, што је одлика најбољих савремених уџбеника у свету. Књига је писана јасним језиком и препознатљивим стилем, што је посебно важно за уџбеничку литературу.

Поред ових и бројних других вредности ове књиге, сматрамо да би још неки садржаји могли да буду од користи, а нису обухваћени, а то су пре свега материјали који се односе на обавезе друштвене средине (заједнице) према целокупној стварности и проблематици која је у вези сталног и квалитетног рада са децом (и свим другим особама) са сметњама и тешкоћама у развоју и животу. Пракса је, такође, у издаваштву, да се значајни делови рецензија нађу у књизи, као и основне белешке о ауторима.

На крају овог приказа, на основу свих наведених и појашњених вредности књиге *Методика рада са децом са сметњама и тешкоћама у развоју у инклузији*, аутора Јасмине Ковачевић и Радомира Арсића, добија своје оправдање и уважавање зато што се у пракси већ дуже време испољава потреба за комплетирањем садржаја из инклузивне проблематике – ово је један од првих искорака у том правцу.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом Creative Commons

Ауторство-Некомерцијално Међународна 4.0 (CC BY-NC 4.0 |

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial International 4.0 licence (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).